

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Ze života JČSMF

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 37 (1992), No. 5, 303--304

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138897>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1992

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ÚVODNÍ SLOVO K OSLAVĚ
JANA AMOSE KOMENSKÉHO
V LIBERECKÉ Pobočce JČMF
DNE 30. BŘEZNA 1992

Toto úvodní slovo bude velice stručné. Chtěl bych se jen trochu zamyslet nad otázkou, zda jsme či nejsme národem Komenského.

Je možné tvrdit, že na toto hrdé označení mají větší právo jiné národy, a to národ polský a národ holandský. Učitel národů nevrátil z jejich krve, ale našel u nich potřebný klid k životu a k práci, který nemohl nalézt u nás. Zdůrazněme, že to nebylo jen protestantské Holandsko, ale i katolické Polsko, kde byl přijat s tolerancí, která u nás tehdy neexistovala. Říkám u „nás“. Co znamená to „my“? Z nás, kteří jsme tu, tehdy nežil nikdo. A je těžké uvažovat, do jaké míry se na tehdejší netoleranci podíleli naši předkové a nakolik cizáctví bělohorství vítězové. Těžké je soudit to, co se stalo před třiceti nebo třeba jen před třemi lety; nepokoušejme se soudit to, co bylo před více než 300 lety. Uznejme však jiným národům, což jejich jest.

Z hlediska samotného Komenského je odpověď na otázku jasná. Říká-li Komenský „můj národe“, neoslovuje tím Poláky ani Holanďany, ale naše předky a také nás. My jsme

ten národ, který učitel národů miloval a na který myslel neustále ve svém exilu.

Je to snad pro nás důvod k hrdosti? Vyhňeme se raději takovým slovům jako „hrdost“. Není to vůbec naše zásluha, že se Komenský před 400 lety narodil zrovna u nás, a už vůbec není naší zásluhou, že se stal tím, čím byl. Je to naopak pro nás závazek. Nechlubme se tím, že jsme národem Komenského, ale snažme se jím být. A poněvadž národ se skládá z jednotlivců, měl by se o to snažit každý z nás. Snažme se žít jako učitelé podle jeho odkazu pedagogického a jako lidé podle jeho odkazu obecně lidského — podle hluboce lidských myšlenek, které vyslovil náš veliký krajan v době kruté třicetileté války daleko od vlasti. A dnes, kdy opět vlny nenávisti zmítají světem, připomeňme si jeho slova: „Omnia sponte fluent, absit violentia rebus.“

Bohdan Zelinka

O ZÁVĚTI PROFESORA PELÍŠKA

V souvislosti s péčí o hrob zesnulého profesora Miloslava Pelíška pohlédl na podzim 1990 výbor brněnské pobočky JČMF jeho původní závěť. Ukázalo se, že její obsah je natolik pozoruhodný, že považujeme za vhodné seznámit s ním i naši širší vědeckou veřejnost.

Nejprve připomínáme, že profesor Miloslav Pelíšek (19. 11. 1855–6. 11. 1940) byl řádným profesorem deskriptivní geometrie na vysoké škole technické v Brně v letech 1909–1926. V Jubilejním almanachu JČSMF se můžeme dočíst, že byl „skromným a obětavým pracovníkem a — jak se ukázalo později — velkorysým mecenášem naší vědy. Veškerý svůj značný majetek odkázal vědeckým společnostem. ... Brněnský odbor (Jednoty) převzal péči o jeho hrob na ústředním hřbitově v Brně a pobočka o něj pečuje dodnes.“

Jeho závěť byla sepsána 12. 10. 1940 v sanatoriu v Brně–Králově Poli. O svých dědicích poměrech píše: „*Jsem svobodný, rodiče moji jsou mrtví, sourozenců neměl jsem a nemám a nemám tedy nepominutelných dědiců ... Vyrostl jsem z poměrů malých, záhy jsem osiřel a musel jsem si již jako mladý student potřebné na studia vydělávati kondicemi, svou pílí, skromností a šetrností podařilo se mi nastrádati značné jmění, které tímto rád*

vracím vědě a svému národu, z něhož jsem vyšel.“

Svůj značný majetek rozděluje takto:

„– Svůj dům or. č. 53 Smetanova ulice v Brně odkazují do vlastnictví České akademii věd a umění v Praze pro potřeby II. třídy. Výnosu z domu použije II. třída České akademie věd a umění v Praze každoročně k vydávání a odměňování vědeckých prací z oboru matematiky a deskriptivní geometrie.

– Brněnskému odboru Jednoty českých matematiků a fyziků v Brně odkazují svou knihovnu, vědecké knihy a publikace, jakož i jiné knihy.

– Mému rodnému městečku Krouná u Skutče odkazují pro chudé obnos 10 000 K. Úroky z tohoto odkazu rozdělí se každoročně v den mých narozenin místním chudým.“

Dále se v závěti praví: „Univerzálními dědici mého veškerého dalšího jmění, ať pozůstává z čehokoliv, ustanovuji stejnodílně:

- 1) Královskou českou společností nauk v Praze — matematicko-přírodovědeckou třídu. Výnosu použije společnost každoročně v první řadě k vydávání prací vědeckých z oboru matematiky a deskriptivní geometrie.
- 2) Jednotu českých matematiků a fyziků v Praze.
- 3) Moravskou přírodovědeckou společnost v Brně. Výnosu použije společnost každoročně k vydávání prací vědeckých z oboru matematiky a deskriptivní geometrie v první řadě.
- 4) Nadaci pro chudé a nadané studenty české vysoké školy technické v Brně; kdyby této nebylo, tedy české vysoké školy technické v Praze a i kdyby této nebylo, tedy české průmyslové školy v Brně, kdyby i této nebylo, tedy české průmyslové školy v Praze I, která se zřídí a která ponese název 'Nadace řádného profesora Miloslava Pelíška z Brna'. Správu nadace povede profesorský sbor

té které školy, každoroční výnos z kapitálu rozdělí správa nadace chudým a nadaným posluchačům své školy.“

Pelíškovu další jmění bylo vskutku pozoruhodné, šlo o

- a) tři vkladní knížky Živnostenské banky, fil. v Brně v celkové částce 865 020 K,
- b) cenné papíry v hodnotě 21 000 K a akcie (50 kusů akcií Živnostenské banky a 5 akcií Národní banky pro Čechy a Moravu),
- c) další hotovost ve výši asi 100 000 K.

Profesor Pelíšek v závěti dále požaduje: „Univerzální dědici jsou povinni starati se o můj hrob nebo mou urnu a náklady s tím spojené stejnodílně hraditi.“ K tomuto bodu uvádíme, že požadovanou péči a úhrady brněnská pobočka JČMF řádně vykonávala a vykonává.

Jinak však musíme s politováním konstatovat, že v důsledku dalšího politického vývoje v naší vlasti potkal Pelíškův majetek zcela jiný osud nežli ten, k němuž jej zůstavitel předurčil. I dnes je situace taková, že naděje na vrácení finančního odkazu není žádná a naděje, že se podaří vrátit dům ve Smetanově ulici do rukou ČSAV, která je pokračovatelkou České akademie věd a umění – od r. 1954 spolu s Královskou českou společností nauk, je malá. My bychom zde však chtěli poukázat především na to, jak zcela nesplněné zůstávají úmysly profesora Pelíška v oblasti ideové a morální. On celý život usilovně šetřil s tím, aby jeho památka přežila v oblasti jím tak milované matematiky a deskriptivní geometrie a při podpoře chudých českých studentů. V padesátých letech se však našli lidé, kteří si přisvojili právo rozhodnout jinak, a dnes jméno profesora Miloslava Pelíška hrozí zapomenutí. Nebo by se snad dala tato záležitost nějakým způsobem napravit?

Zuzana Došlá, Ivan Kolář